
Trije antični kompozicijski principi v ljubljanskem urbanizmu

Author(s): Tine KURENT

Source: *Urbani Izziv*, december 1992 / December 1992, No. 21/22, PLANIRANJE IN UREJANJE PODEŽELJA (december 1992 / December 1992), pp. 95-103

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180199>

REFERENCES

Linked references are available on JSTOR for this article:

https://www.jstor.org/stable/44180199?seq=1&cid=pdf-reference#references_tab_contents

You may need to log in to JSTOR to access the linked references.

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

This content is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

JSTOR

Razmišljanja, Odzivi

⁵⁴ Strnjen in zanimiv opis srednjeevropskega kulturnega življenja na Dunaju v obdobju "finis austriac" je v delu Benedetta Gravagnula.

⁵⁵ Marco Pozzetto, str. 33.

⁵⁶ Prav tam, str. 45.

⁵⁷ Otto Wagner, str. 2 (v italijanskem prevodu).

⁵⁸ "A causa delle conquiste moderne e delle attuali condizioni sociali non abbiamo a disposizione tutto il potere ed il sapere dell'umanità, a differenza di coloro che ci hanno preceduto che avevano pochi motivi tramandati e possibilità di scambio con popoli confinanti.

Per rappresentare noi ed il nostro tempo, il nuovo stile - il moderno - dovrà esprimere chiaramente l'evidente modificazione della sensibilità tradizionale, la quasi completa scomparsa del romanticismo ed inoltre dovrà rendere chiaramente comprensibili tutte le nostre opere. Questo stile nascente che presenterà noi e la nostra epoca, costruito sulle basi suesposte, dovrà svilupparsi nel tempo, come tutti quelli che lo hanno preceduto. Il nostro secolo, che vive più velocemente, ha però da raggiungere anche questa metà più celermente di quanto accadeva fino ad ora; il mondo pertanto vi giungerà rapidamente e con sorpresa." (Prav tam, str. 60)

⁵⁹ Maks Fabiani: O kulturi mest, str. 11.

⁶⁰ Marco Pozzetto, str. 212.

⁶¹ Maks Fabiani: O kulturi mest, str. 36.

⁶² Prav tam, str. 80.

⁶³ Prav tam, str. 61.

⁶⁴ Morales v tem eseju trdi, da je prišlo v 30. letih do globokega razkroja v vrstah moderne. Urbanizem se je razdelil. Prva skupina se je razvila iz kongresa CIAM v Bruslju (1929), ki je bil na temo urbanističnega načrtovanja. Druga skupina se je razvila iz kongresa CIAM v Frankfurtu (znameniti kongres o "eksistenčnem minimumu", 1929) in je obravnavala temo stanovanja. Iz omenjenih kongresov sta se razvila druga dva, prvi v Atenah leta 1933, ki je obravnaval temo mesta, drugi pa v Parizu leta 1935, ki se je ukvarjal s tematiko urbanih regij. Tako sta nastali dve smernici urbanizma, ki sta se držali dveh različnih meril posega. Prevladala je smer s kongresov v Atenah in Frankfurtu, smer velikih generalnih planov in univerzalizacije arhitekture, ki sta ji načelovala Gideon in Le Corbusier (Manuel de Sola Morales, str. 6-31).

⁶⁵ Emma Serra, str. 14.

⁶⁶ Prav tam, str. 18.

Literatura

Francesco Dal Co: Abitare nel Moderno, Biblioteca di cultura moderna Laterza, Bari, 1982.

Francesco Dal Co: Teorie del moderno, architettura Fermania 1880 - 1920 / Biblioteca di cultura moderna Laterza, Bari, 1982.

Max Fabiani: Acma, l'anima del mondo, Gorizia, 1946.

Maks Fabiani: O kulturi mest, spisi 1895-1960, ur: Marko Pozzetto, ZTT, Trst, 1988.

Romano Gasparotti: Peras e apeiron, v: Avfione Zeto, Rivista internazionale di architettura e arte, 1990, št. 4-5.

Benedetto Gravagnuolo: Adolf Loos, teoria e opere, Idea Books Edizioni, Milano, 1981.

Martin Heidegger: Saggi e discorsi, Biblioteca di filosofia Mursia, Milano, 1976.

Gottfried Wilhelm Leibniz: Izbrani filozofski spisi, poslovenil Mirko Hribar, Slovenska matica, Ljubljana, 1979.

Robert Musil, Mož brez posebnosti, CZ, Ljubljana, 1962.

Luigi Piccinato: La progettazione urbanistica, la città come organismo, ur. Giovanni Astengo, Marsilio Editori, Venezia, 1988.

Marco Pozzetto: Max Fabiani architetto, Gorizia, 1966.

Emma Serra: Bohigas, le piazze di Barcellona, Sagep editrice, Genova, 1987.

Manuel de Sola Morales: Un'altra tradizione moderna, v: Lotus International, 1990, št. 64.

Anton Sovre: Predsokratiki, Slovenska matica, Ljubljana, 1988.

Paolo Zellini: Breve storia dell'infinito, Adelphi edizioni, Milano, 1980.

Otto Wagner: Architettura moderna, ur. Marco Pozzetto, ZTT, Trst, 1976.

Tine KURENT

Trije antični kompozicijski principi v ljubljanskem urbanizmu

Za analitično arhitektonsko-urbanistično kompozicijo so značilni naslednji trije principi:

1. modularni ritem,
2. proporcionalnost mer,
3. gematrična ideja.

Vitruvij pravi: "Nič ne more biti arhitektu v večjo skrb kot to, da oblikuje zgradbo v skladu s proporcijami izračunane mere"¹. S tem je prikazal povezanost med modulom in proporcijo. (Ta povezava je šolsko nazorno prikazana v splitskem peristilu. Gl. sliko.) O gematriji pa, seveda, ne govori, saj je spadala med cehovske tajnosti.

V tej razpravi bom ilustriral vse tri starodavne principe in prikazal, da sta jih arhitekta Maks Fabiani in Jože Plečnik dobro poznala in uporabljala tudi v Ljubljani.

Modularni ritem

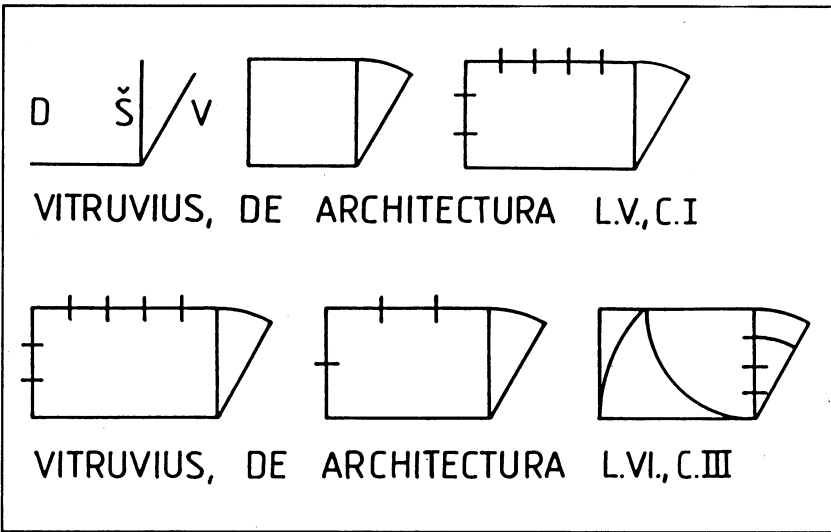
O modulu pove Vitruvij naslednje: "Kompozicija zgradb temelji na modularnih merah, katerih razmerij se morajo arhitekti nadvse vestno držati"². V nadaljevanju razloži modularne mere kot velikost delov človeškega telesa, to je s standardnimi rimskimi dolžinskimi enotami: "Nobena zgradba brez simetrije in proporcije ne more imeti pravilne kompozicije, če ni v njenih delih takih razmerij kot pri lepo raščeni človeški postavi ... Tako so (stari) tudi osnovne mere, potrebne pri gradnji, izbrali med deli človeškega telesa, kot so palec, dlan, čevljev, komolec." Vlogo modula v urbanizmu razlaga Vitruvij na primeru oblikovanja mestnega trga: "Grki gradijo kvadratne

forume ... Toda v italjskih mestih se ne dela na ta način ... Mere foruma naj bodo primerne številu ljudi ... Širino je določiti tako, da se ji dajo

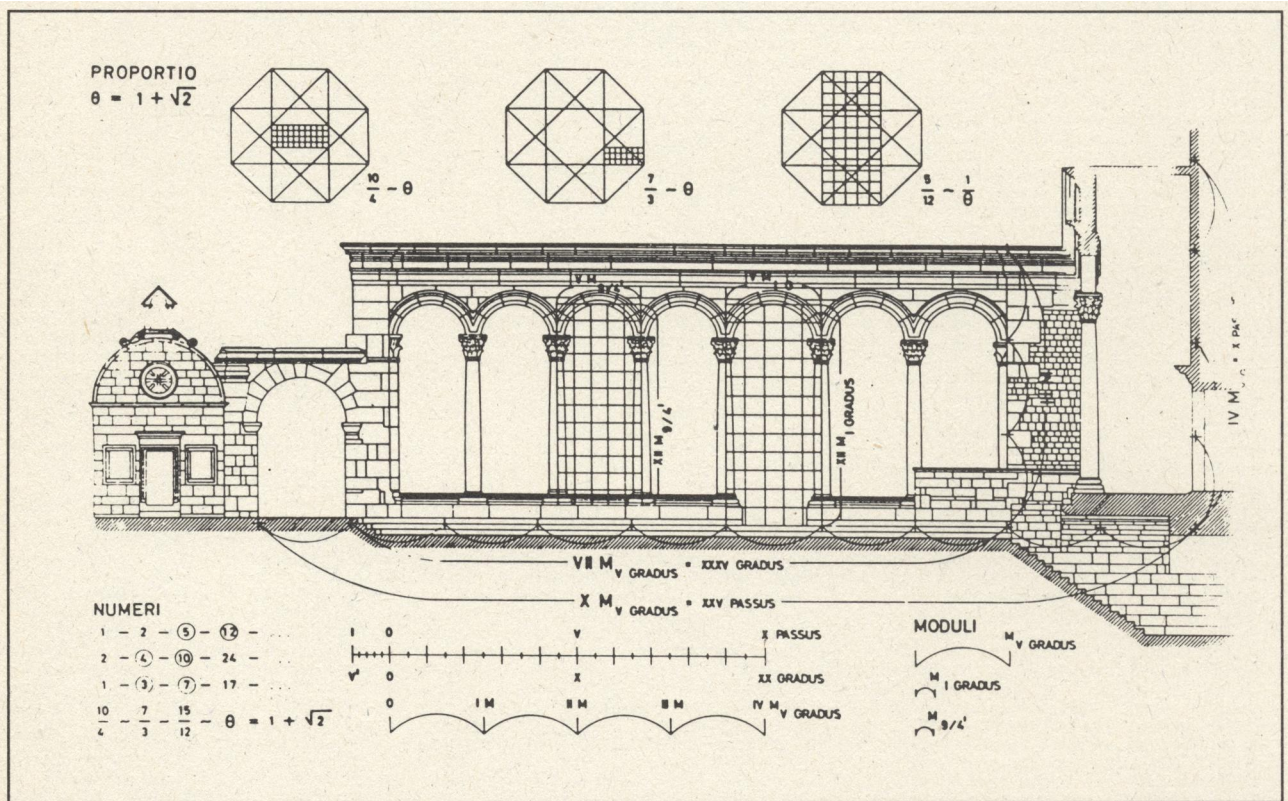
dva modula, če se dolžina razdeli na tri." ³ Z opisom atrijev nadaljuje razlago modularnosti odprtih prostorov: "Širine in dolžine atrijev se

določijo na tri načine. Na prvi način je dolžino razdeliti na pet modulov, tri pa je dati širini. Na drugi, naj se razdeli dolžina na tri, dva modula pa naj se dodeli širini. Na tretji, naj se nad širino nariše kvadrat ter se v njem potegne diagonala; kolikor bo ta črta dolga, toliko naj se da dolžini atrija" ⁴.

Z zgornjim opisom Vitruvij navaja, le konkretne primere za modularne oblike trgov in atrijev. Iz teh primerov lahko izvedemo osnovni zakon modularne kompozicije: Arhitektonske mere sestavljajo kompozicijo, kadar so odnosu med njihovimi modularnimi mnogokratniki izrazljivi z razmerji malih celih števil. Velikost modula je torej odvisna od velikosti kompozicije, kajti modul, ki uravnava kompozicijo detajla, je manjši od modula, ki uravnava kompozicijo celega spomenika ⁵. Kot praktičen primer modularnega oblikovanja rimskega mesta naj navedem kar Emono, ki je široka 5 in dolga 6 modulov po 60 dvojnih rimskih korakov (passus). ⁶

Slika 1: Vitruvij našteva najbolj pogoste primere za oblike forumov in atrijev. Poleg teh je, seveda, najti v rimski arhitekturi tudi druge oblike, vsem pa je skupno to, da so njihove dolžine, širine in višine v razmerju malih celih števil. (Razmerje, ki ga Vitruvij predstavlja kot 1 proti korenu iz 2, je praktično isto kot 5 proti 7.)

Slika 2: Povezanost med modulom in proporcijo je nazorno prikazana v kompoziciji Dioklecijanovega Peristila. Osnvi interkolumnni kolonade na vzhodni strani so široki po 5 in visoki po 12 modulov. Modul je dolg 9 dlani, le pri vhodnem interkolumniju, ki je brez parapeta, je dolg 10 dlani, to je 9 gradusov. Vhodni interkolumnij je torej širši in višji od ostalih ravno zaradi zvečanega modula.

Brez modularnega ritma si Fabjanijevega in Plečnikovega dela ne moremo niti misliti.

Proporcioniranost mer

O proporciji pravi Vitruvij: "Proporcija nastane z uskladitvijo modulov (commodulatio) tako posamičnih členov kakor tudi cele zgradbe; tako pride do izraza razmerje med modularnimi merami." ⁷ Opiše tudi dve proporciji, namreč zlati rez in razmerja oktagrama.

Prvič: "Stari so določili, da je popolno število tisto, ki se imenuje deset ... Platon ga je imel za popolno ... Toda matematiki ... so rekli, da je šest popolno število ... Pozneje so ugotovili, da sta obe števili popolni, in so ju šteli ter dobili tako najbolj popolno število šestnajst ... Tako je prišlo do tega, da ima čevljev 16 prstov ..." ⁸ Števila **6 - 10 - 16** so v istem razmerju kot naslednji členi prvega Fibonaccijevega zaporedja: **3 - 5 - 8**. Razmerje med sosednjima členoma v Fibonaccijevem zaporedju se približuje zlatemu rezu.

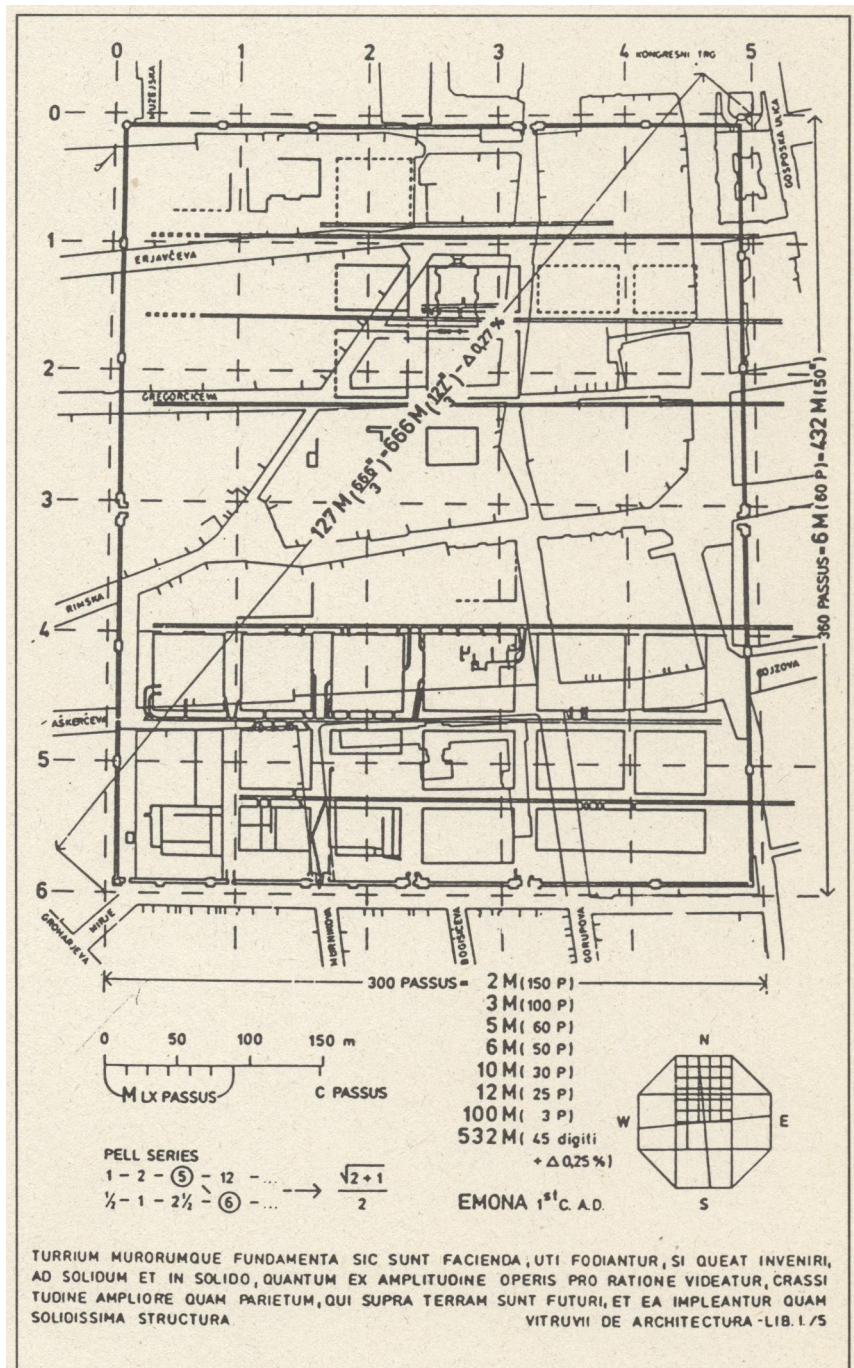
Drugič. Za oblikovanje mest ponuja Vitruvij proporcije, ki jih danes imenujemo proporcije oktagrama. Celo šesto poglavje svoje prve knjige porabi za proporcije v urbanizmu. Na dolgo razlaga škodljivost osmerih vetrov, ki da jim je treba zapreti z obzidjem pot v mesto in nadaljuje: "Ko sem to na kratko razložil, da bi bilo lažje razumljivo, sem sklenil na koncu svoje knjige z dvema risbama, ki jih Grki imenujejo shemata, prikazati dvoje: prvo, da se bo pokazalo, od kod pihajo vetrovi, in drugo, kako se da izogniti škodljivemu pišu s pravilno usmeritvijo mestnih četrti in ulic." ⁹ Vitruvijeva osmerokotna shema ni nič drugega kot arhitektov pripomoček, ki ga danes imenujemo oktagram ¹⁰.

Rimska mesta so vsa oblikovana v proporcijah iz družine oktagrama, tudi Emona ¹¹. V Dioklecijanovi palači so celo našli pod rimskim tlakom grajeno proporcijsko napravo, imenovano *amusium* ¹². Kako so v antiki določali s pomočjo proporcije razstoj med zgradbami, lepo kažeta Jupitrov in Dianin tempelj v Pulju ¹³.

O oktagramskih proporcijah tu ne bom več govoril, ker Fabjanijeva in tudi Plečnikova kompozicija, ki sta predmet te razprave, ostajata pri zlatem rezu.

Opozorilo! Vitruvij uporablja izraz *evrythmia* za to, kar danes razumemo z izrazom "lepe proporcije"; izraz *proportio* pa rabi za oznako računskega sorazmerja modularnih

mnogokratnikov. Izraz *evrythmia* po Vitruvijevi definiciji: Evritmija je prijetna oblika in lep videz glede na sestav posameznih členov. To se doseže takrat, ko so členi zgradbe sorazmerno visoki proti širini in sorazmerno široki proti dolžini. Z eno besedo, ko vse ustreza svojim modularnim meram (simetriji). ¹⁴ Proporcije sta znala mojstriti tudi Fabiani in Plečnik.

Slika 3: Emona so zakoličili v razmerju 6 : 5 (mala terca), njen modul pa meri 60 rimskih dvojnih korakov (passus). Čim večja je kompozicija tem večji je modul.

Gematrična sporočila

V Vitruvijevih knjigah gematrije ¹⁵ ne najdemo, kar je razumljivo, saj gre za tajnopis, pač pa o njej pišejo starejši viri(16). Najstarejši zapis o gematriji je najti na steli kralja Sar-

gona v Siriji ¹⁷. Stela sporoča, da je Sharru-kinu ali "Resnični kralj" zgradil svojo prestolnico Dur-sharru-kinu, današnji Khorsabad in da je za obseg njenega obzidja določil mero 16.280 palic, "v skladu z vsoto svojega imena" ¹⁸.

Fabiani in Plečnik sta za kodiranje svojih gematričnih sporočil uporabljala predvsem masonsko abecedo:

A 1	K 11	U 21
B 2	L 12	V 22
C 3	M 13	W 23
D 4	N 14	X 24
E 5	O 15	Y 25
F 6	P 16	Z 26
G 7	Q 17	
H 8	R 18	
I 9	S 19	
J 10	T 20	

Števila v njunih merah bomo razumeli, če vemo dvoje: Prvič, da ima število, ki je 2-, 3-, 5-, 7-krat manjše ali večje, lahko isti gematrični pomen. Drugič, da so si gematriki pomagali s prerazdeljevanjem števil. Toda vsako zmanjšanje števila je treba uravnesiti z zvečanjem, tako kot je to storil pri svojem gematričnem čaranju grof Bezuhov v Tolstojevi Vojni in miru.

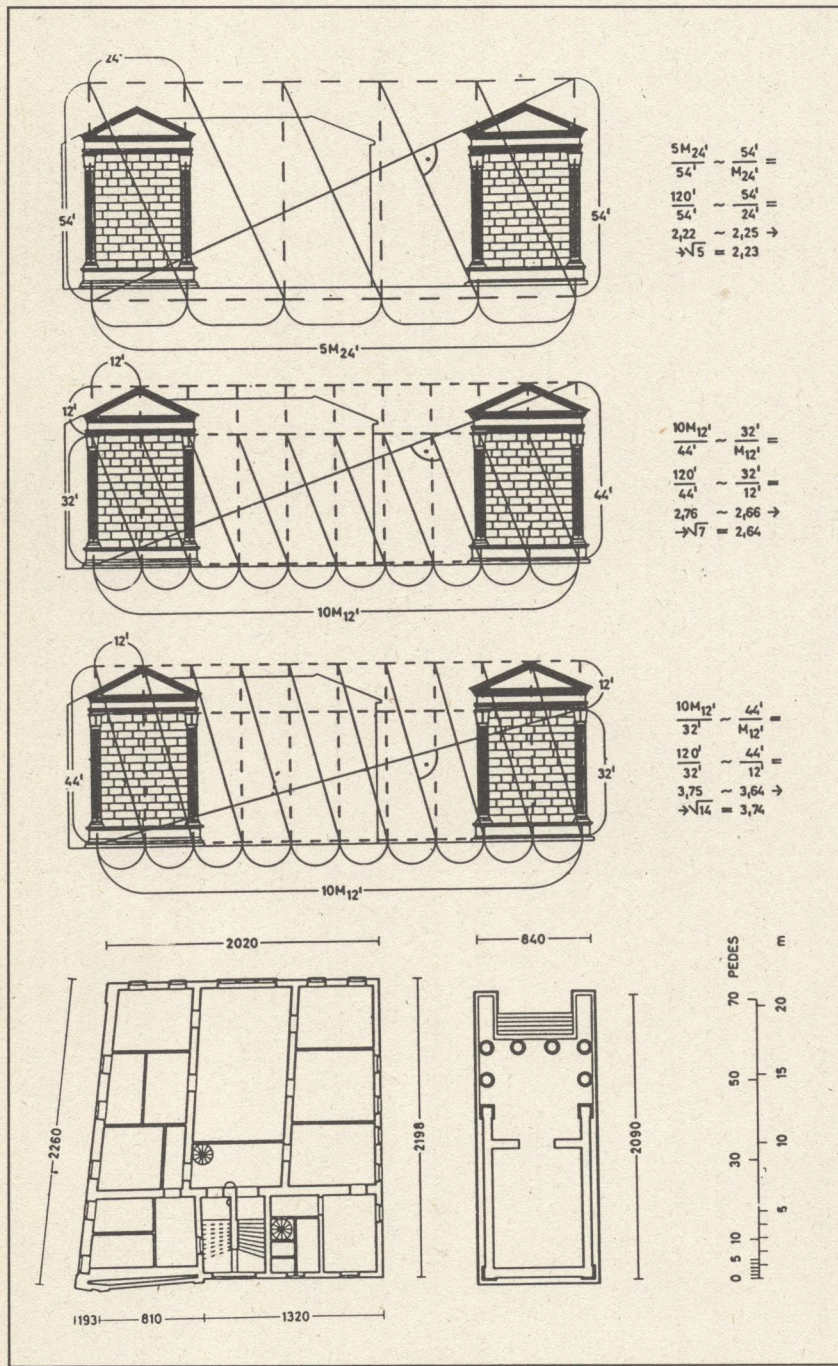
Fabianijev Slovenski trg

Za Fabianijev strokovni nazor je značilna naslednja izjava: "V pogledu nazora, spoznanja in znanja smo šli daleč naprej, v pogledu lepote izraza pa se bomo morali še dolgo, morda za vedno, učiti od starih. To lepoto iščemo pod plaščem tradicionalnih oblikovalnih zakonov." ¹⁹

Arhitekt Maksimilijan Fabiani ²⁰ je v skladu z osnovnim zakonom kompozicije oblikoval ne le površino, ampak s tremi razsežnostmi tudi prostor svojega Slovenskega trga v Ljubljani. ²¹ Višina obodnih zgradb ter širina in dolžina samega trga so v razmerju 1 : 5,5 : 7 modulov. Tri razsežnosti Slovenskega trga so torej povezane v kontragematrično proporcijo, ki je vgrajena v drugo Fibonaccijevo zaporedje:

1 - 3 - 4 - 7 - 11
1 7 5,5

Zapisana velikost modula, 15,35 m, je samo prilagoditev teoretske velikosti 15,345 m - nesmiselno bi bilo velik urbanistični modul meriti z milimetri. Število 15345 je aritmetična sredina med številoma

Slika 4: Jupitrov in Dianin tempelj v Pulju veže modularni ritem in proporcija v eno samo kompozicijo. Členitev njunih hrbtnih fasad je določena z istočasno prisotnostjo razmerij s koeficientom koren iz 5 in koren iz 7. Za modul kompozicije velja osna širina templja. Prostor med templjema je širok 3 module. Odnos med dvema zgradbama je že urbanistični problem. Kako so rimski arhitekti reševali vprašanje odnosa med zgradbami, nazorno ilustrirata Jupitrov in Dianin tempelj.

15390 in 15300. Prvo je devetkratnik števila 171, kolikor gematrično šteje SLOVENSKI TRG, drugo pa je desetkratnik števila 153, kolikor velja MAKSIMILIAN FABIANI. Svetopisemsko trikotniško število 153, katerega stranica je dolga 17 kalkulov²², je v masonski gematriji nadvse pomembno. Z njim so se podpisovale do današnjih dni številne osebnosti, tudi ARH. JOŽE PLEČNIK²³. V njem je tudi najvišji naslov, IPSISSIMUS²⁴. V številu 153 je skrita tudi z latinico zapisana najbolj sveta mantra Starega sveta, AUM MANI PADME HUM²⁵. Število 153 ponavlja božjo predstavitev SUM QUI SUM²⁶.

Plečnikova poteza ob Ljubljani od Tromostovja do Zmajskega mosta

Plečnikova²⁷ ureditev obrežja od Tromostovja do Zmajskega mosta²⁸, ki obsega tudi tržnice in nezgrajeni Mesarski most, je nadvse zanimiva urbanistična kompozicija, v kateri so uveljavljeni trije analitični kompozicijski principi, to je modularni ritem, proporcija mer in gematrično sporočilo.

Modularni ritem v tem velikem arhitektonskem ansamblu vidimo ne samo v detajlih profilov ali v kolonadah tržnic in na mostu, ampak tudi v razvrstitvi pristajalnih platojev v strmih bregovih reke. V tej razpravi nas zanima samo slednji, lahko bi ga imenovali urbanistični modul. Ta je največji. Manjši je projektni modul v ritmu kolonad, najmanjši moduli pa ritmizirajo detajle, vse v skladu z osnovnim zakonom modularne kompozicije.

Velikost urbanističnega modula je Plečnik določil s proporcijo površine, ki jo določata osna širina in dolžina kolonade na Šušarskem mostu. Osna dolžina mostne kolonade meri 27,5 m, širina pa 16,5 m. Meri sta v razmerju 5 : 3, projektni modul je torej dolg 5,5 m. Števili 5 in 3 sta četrti in tretji člen v prvem Fibonaccijevem zaporedju:

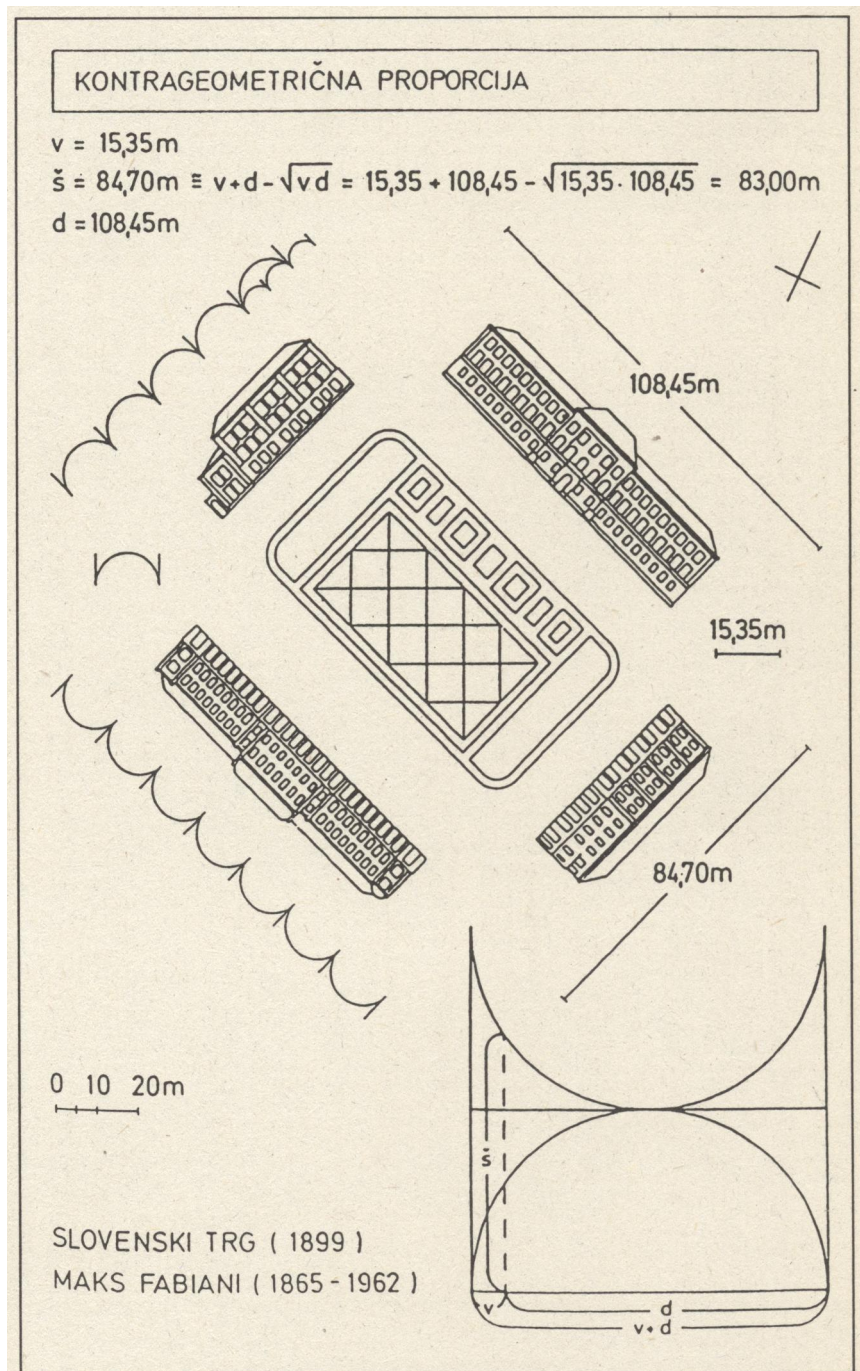
1 - 2 - 3 - 5

Razmerje 5 : 3 je 1,666, torej aproksimacija zlatega reza.

V osni dolžini mostne kolonade, v meri 27,5 m, se 22-krat ponovi tudi modul 125 cm. Število 125 je eden od Plečnikovih gematričnih podpisov; JOSEF PLEČNIK velja gematrično 125. (O mnogokratniku 22 pozneje.)

Število 165 v širini osne kolonade na mostu nadomešča s prerazdeljevanjem števil 162 in 168, kajti 165 minus 3 je 162, 165 plus 3 je 168.

Število 162 sporoča ime zgradbe, MESARSKI MOST, število 168 pa je firma umetnika, JOSEF PLEČNIK FECIT.

Slika 5: Volumen Fabianijevega Slovenskega trga je dolg 7, širok 5 in pol ter visok 1 modul dolžine 15,35 m. Razmerje 14 : 11 : 2 je racionalna aproksimacija kontrageometrične proporcije. (Risba Tatjane Capuder)

Dvojna vrednost števila 165 torej govori isto kot število 22 v dolžini kolonade. Skupni imenovalc števil 22 in 33 je praštevilo 11. Devetkratnik števila 11, torej število 99, se zahvaljuje Bogu: DEO GRATIAS šteje 99.

Z devetkratnikom modula, 9-krat 55 je 495, pa je Plečnik skupaj s Cankarjem podpisal svojemu mestu blagoslov: VSE BLAGOSLOVE TEBI, LJUBLJANA! IVAN CANKAR, JOŽE PLEČNIK.²⁹ Škoda, da Ljubljana ne zmore srca za dograditev Plečnikovega mesarskega mosta.

Gematričnih sporočil je v merah obravnavane Plečnikove kompozicije toliko, da bi zaslužila posebno študijo. Za to razpravo naj zadostuje povedano.

Zaključek

Maks Fabiani je bil učenec in pozneje asistent profesorja Karla Koeniga na dunajski Politehniku pri predmetu Arhitektonska neoklasična kompozicija³⁰. Zato je zelo dobro poznal kompozicijske principe antike.

Jože Plečnik je antično kompozicijo poznal do potankosti in jo tudi učencem dajal za zgled, vendar ne brez omejitve: "Klasiki so imeli fin občutek za linijo in proporcijo, duše pa ni v njih. Duša se je pojavila s krščanstvom."³¹ Ni težko razumeti, da je "duša", ki se je "pojaviła šele s krščanstvom", prisotna v krščanskih gematričnih sporočilih.

Arhitekta Maks Fabiani in Jože Plečnik sta torej poznala in v svojih delih udeležila tri antične urbanistične kompozicijske principe, to je modularni ritem, proporcionalnost mer in gematrično sporočanje. Q.E.D.

prof. dr. Valentin Kurent, dipl. inž. arh., Ljubljana

Opombe

¹ Marcus Vitruvius Pollio, De architectura libri decem, VI, II, 1.

² Vitruvij, III, I, 1. Beseda symmetria Vitruvijju pomeni modularne mere, kot sporoča Catus Faventinus v priručniku De diversis fabricis architectonicae. Pravi: Graeci ... modulos mensuras EYMMETPIAN ... appelaverunt. Gl. Hugh Plommer, Vitruvius and Later Roman Building Manuals, Cambridge University Press, 1973. Nekritični evropski prevodi Vitruvijja ohranjajo besedo symmetria, nič jih ne moti, da beseda zdaj pomeni zrcalno simetrijo, nekaj čisto drugega kot pred dvema tisočletjema. Gl. razprave:

- Kurent, T., Modular Sizes according to Vitruvius, The Module, Spring 1977.

- Isti, The Vitruvian Symmetria Means "Modular Sizes", Linguisistica XIX, 1979.

- Isti, Vitruvijev zakon, Zbornik ljubljanske šole za arhitekturo 1982.

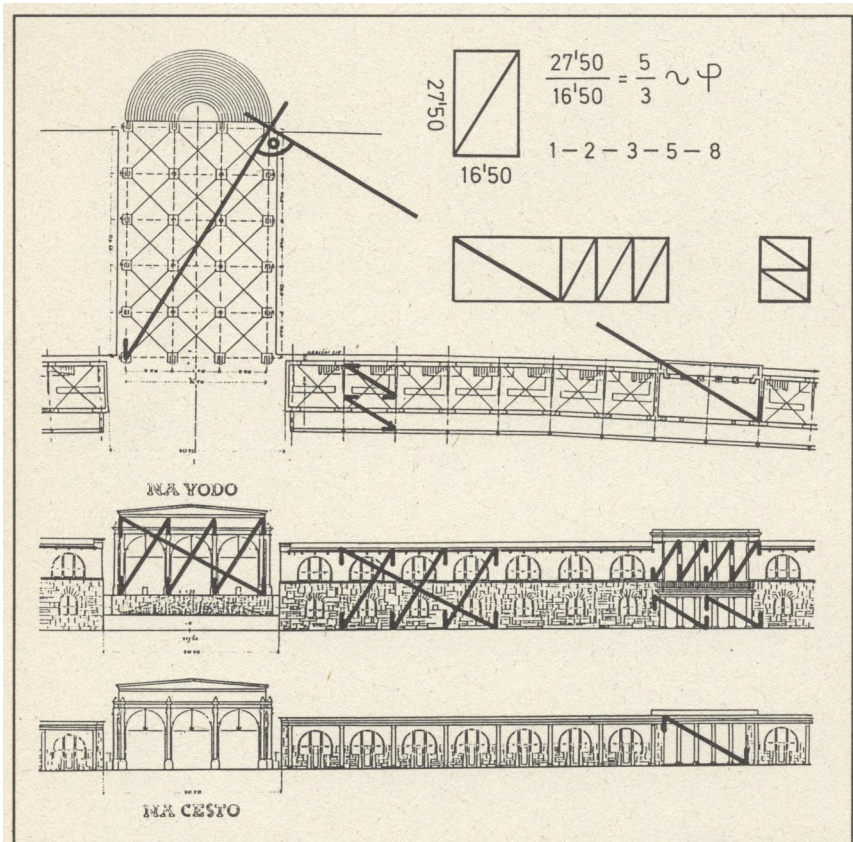
- Vida Pust-Škrkulja, Nekatera terminološka vprašanja iz prevodov Vitruvijja, Analitični temelji naše sodobnosti. Referati slovenskih udeležencev na 4. znanstvenem zborovanju. Zveza Društev za analitične študije Jugoslavije v Pulju 1986. Ponatis v Zborniku LSA 1988.

- Kurent, T., Il principio modulare, Belfagor, XXX, 2, Casa editrice Leo S. Olschki, Firenze, 1975. Slovenski prevod: Modularni princip, Sintesa, 36-37, 1976.

- Isti, Sistemi standardnih modularnih mera u arhitekturi, Arhitektonski fakultet Univerzitetu u Beogradu, 1972. - Kurent, T., Muhič, L., Vitruvius on Module, Arheološki vest-nik, 27, 1979.

³ Vitruvij V, I, 1. Višina foruma je po Vitruvijju enaka širini, kot sledi iz "zakona kocke", cybici ratione, opisanega v uvodu k V. knjigi. Vitruvij opisuje s tem primerom samo najmanjši možni forum.

⁴ Vitruvij, VI, III, 1. Višina naj bo torej do lege za četrtinko manjša od širine; ostane naj bo za stropnike in odtočnik.

Slika 6: Osnova dolžina in širina kolonade na Mesarskem mostu merita 27,50 in 16,50 m. Njuno razmerje je 5 modulov proti 3 modulom, dolgim 5,50 m. Razmerje 5 : 3 se ponavlja v vsej kompoziciji med Zmajskim mostom in Tromostovjem, pa tudi v členitvi zgradb vzdolž Ljubljane. Gre torej za proporcijo, za približek zlatemu rezu, kot ga določa odnos med četrtnim in tretjim členom prvega Fibonaccijevega zaporedja.

⁵ Kurent, T., Modularna kompozicija, Arhitektura-urbanizam, 26, Beograd, 1964.

- Isti, The Basic Law of Modular Composition, The Modular Quarterly, winter 1964-65.

- Isti, Osnovni zakon modularne kompozicije, FAGG, Univerza v Ljubljani, 1967.

- Isti, La legge fondamentale della composizione modulare, Facolta di architettura, Istituto di elementi costruttivi, Edizioni Quaderni di Studio, Politecnico di Torino, 1968.

⁶ Detoni, M., Kurent, T., Modularna rekonstrukcija Emona, The Modular Reconstruction of Emona, Narodni muzej v Ljubljani, 1963.

- Šašel, J., Emona. - Paulys Realencyclopaedie der classischen Altertumswissenschaft, Supplementband XI, Stuttgart, 1968, p. 552.

- Mark Hartland Thomas, The Modular Reconstruction of Emona, Milica Detoni and Tine Kurent, The Modular Quarterly, spring 1964.

- Frateili, E., I tempi profetici e sagistici della coordinazione modulare, Prefabbricare, XI, 1, 1968, p. 52-54.

- Ceragioli, G., Considerazioni su Emona. La coordinazione modulare in Roma antica derivate da un commento su "La ricostruzione modulare di Emona", Edizioni Quaderni di studio, Torino, 1965.

- Ceragioli, G., Emona. Analisi di una esercitazione, Edizioni Quaderni di studio, Torino, 1965.

⁷ Vitruvij, III, I, 1.

⁸ Vitruvij, III, I, 5-8.

⁹ Vitruvij, III, VI, 12.

¹⁰ Scholfield, P. H., The Theory of Proportion in Architecture, Cambridge University Press, 1958.

¹¹ Kurent, T., The Modular Composition of Diocletian's Palace in Split, Antiquite vivante, XX, 1970.

- Isti, Propoportio et Commudalatio after Vitruvius Compared to Proportion and Modules of Diocletian's Palace in Split, Antiquite vivante, XXI, 1, 1971.

- Isti, The Analogy of Roman Fortresses at Caerlon and Mogorjelo, Antiquite vivante, XXI, 2, 1972.

- Isti, La composition modulaire de la vile Romaine de Lambaesis, Antiquite vivante, XXIV, 1-2, 1974.

- Kurent, T., Marinko, J., Muhič, L., Sprager, V., Modulare Komposition Roemischer Staedte Bonn (Bonn), Vetera (Xanten) und Novesium (Neuss), Bonner Hefte zur Vorgeschichte, Nr. 18, Bonn, 1978. Slovenski prevod v Zborniku LŠA 1985.

- Kurent, T., The Modular Analogy of the Roman Palaces in Split and Fishbourne, Archaeometry, (Oxford University), 1970.

¹² Kurent, T., Proporcijaska naprava rimskega arhitekta, zgrajena pod središčem Dioklecianove palače v Splitu, Sinteza, 43-44, 1978.

- Isti, Stonehenge and the Vitruvian Amusium, Architectur al As-

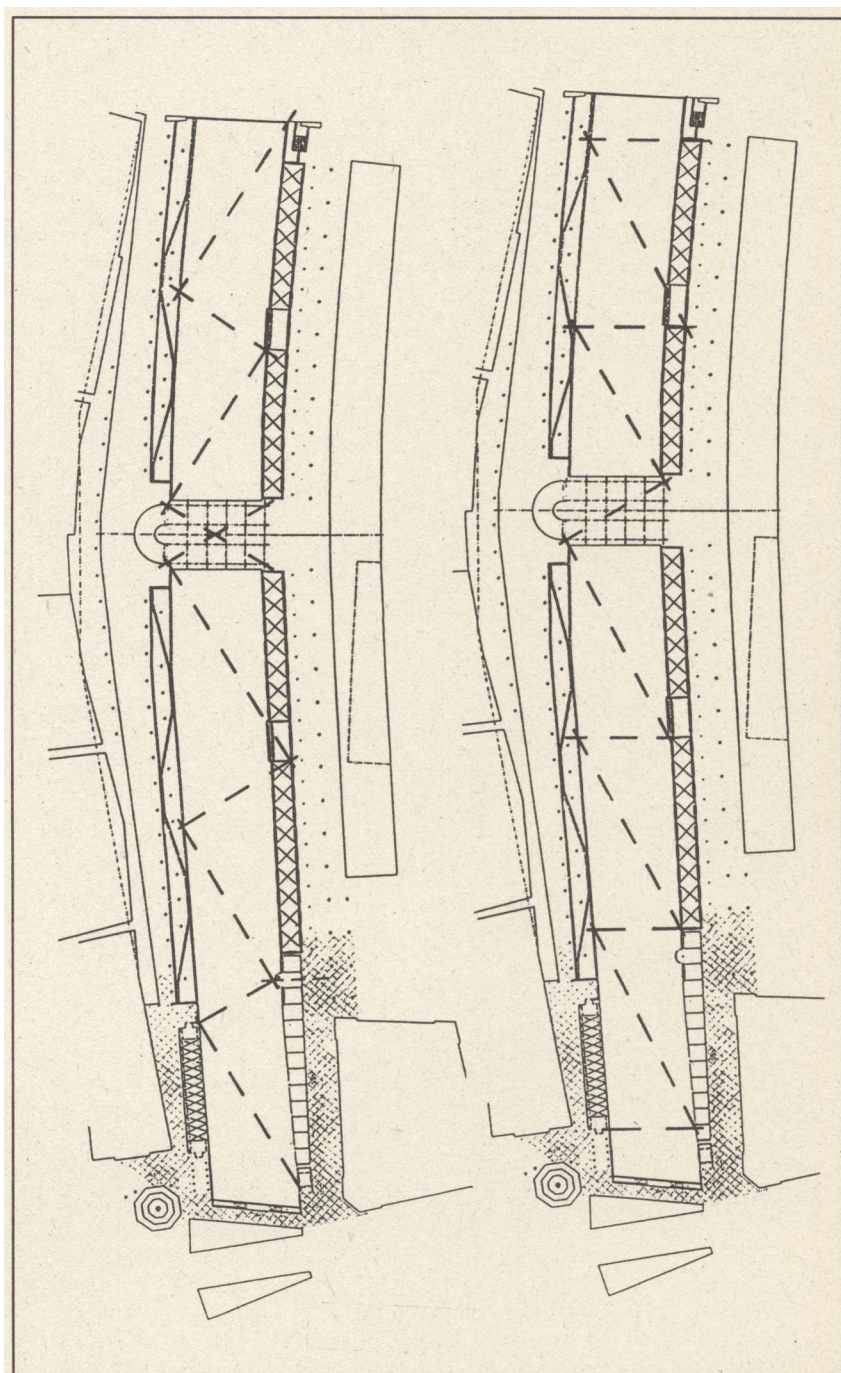
sociation Quarterly, AAG, vol. 7, number 3, London 1975.

¹³ Kurent, T., Avgustov tempelj v Pulju, Arheološki vestnik, XXIII, 1972.

¹⁴ Vitruvij, I, II, 3.

¹⁵ Gematrija je prevajanje črk v števila in obratno. Zato ima vsaka številka tudi besedni pomen. Več o tem:

- Kurent T., Kaj je gematrija, Demokracija, 18.12.1990

Slika 7: Razmerje med dolžino in širino kolonade na Šušarskem mostu je 5 : 3. Z njim je določena proporcija, ki uravnava zgradbe vzdolž Ljubljanice, in razmestitev pristajalnih ploščadi ob vodi med Zmajskim mostom in Tromostovjem.

A	1	S	19	S	19	D	4	V	22
B	2	L	12	U	21	E	5	S	19
C	3	O	15	M	13	O	15	E	5
D	4	V	22	Q	17	G	7	B	2
E	5	E	5	U	21	R	18	L	12
F	6	N	14	I	9	A	1	A	1
G	7	S	19	S	19	T	20	G	7
H	8	K	11	U	21	I	9	O	15
I	9	I	9	M	13	A	1	S	19
J	10	T	20	-----		S	19	L	12
K	11	R	18	153		-----		O	15
L	12	G	7			153		V	22
M	13	-----						E	5
N	14	171						T	20
O	15			J	10	J	10	E	5
P	16	A	1	O	15	O	15	B	2
Q	17	R	18	Z	26	S	19	I	9
R	17	H	8	E	5	E	5	L	12
S	19	J	10	P	16	F	6	J	10
T	20	O	15	L	12	P	16	U	21
U	21	Z	26	E	5	L	12	B	2
V	22	E	5	C	3	E	5	L	12
W	23	P	16	N	14	C	3	J	10
X	24	L	12	I	9	N	14	A	1
Y	25	E	5	K	11	I	9	N	14
Z	26	C	3	F	6	K	11	A	1
		N	14	E	5	-----		I	9
		I	9	C	3	125		V	22
		K	11	I	9			A	1
M	13	-----		T	20			N	14
A	1	153		-----				C	3
K	11			168				A	1
S	19	A	1					N	14
I	9	U	21					K	11
M	13	M	13					A	1
I	9	M	13	M	13			R	18
L	12	A	1	E	5			J	10
I	9	N	14	S	19			O	15
A	1	I	9	A	1			Z	26
N	14	P	16	R	18			E	5
F	6	A	1	S	19			P	16
A	1	D	4	K	11			L	12
B	2	M	13	I	9			E	5
I	9	E	5	M	13			C	3
A	1	H	8	O	15			N	14
N	14	U	21	S	19			I	9
I	9	M	13	T	20			K	11
-----		-----		-----				-----	
	153	153		162				495	

Slika 8: Tabela prikazuje masonsko gematrično latinico in seštevke tistih Fabianijevih in Plečnikovih sporočil, ki so omenjena v tej razpravi.

- Isti, Gematrija v merah arhitekture na Slovenskem Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 10, Slovenska matica, Ljubljana, 1989. Gl. tudi razprave o gematriji v Zbornikih LŠA v letih 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991.

¹⁶ Najpomembnejši grški opis gematrije je v Heliodorovih Etiopskih zgodbah, ki jih je za Cankarjevo založbo prevedel Primož Simoniti.

¹⁷ Kralj Sargon II. (721-705). V Siriji je prvič izpričana abecedna pisava, sestavljena še iz klinopisnih znamenj, ki že simbolizirajo soglasnike. Iz teh črk se je pozneje razvil grški alfabeta. To je bil obenem začetek gematrije v arhivih iz Ugarita (novoasirsko obdobje, 2. tisočletje pred Kristusom).

¹⁸ Farbridge, Studies in Biblical and Symbolism KTAV, New York, 1970.

¹⁹ Iz predgovora v Fabianijevi razpravi Vicenza, Wien, 1898.

²⁰ Pozzetto, M., Max Fabiani, Architetto, Gorizia, 1966.

- Kurent, T., Marinko, J., Prostorske proporcije v Fabianijevi ljubljanski arhitekturi, Zbornik LŠA 1985, 158-163. (Ponatis: Sinteza, 41-42, 1977-1978.)

- Pozzetto, M., Max Fabiani, ein Architect der Monarchie, Editon Tusch, Wien, 1983.

- Pozzetto, M., Kurent, T., Marinko, J., Max Fabiani - Marginalia. Proporzioni spaziali nelle architetture di Max Fabiani, Studi Goriziani, luglio-dicembre 1976.

- Max Fabiani, O kulturi mest, Spisi 1895-1960, Založništvo tržaškega tiska, uredil Marco Pozzetto, Trst, 1988.

²¹ Capuder T., Maks Fabiani, Slovenski trg, Zbornik LŠA 1989.

²² Janez 21, 11.

²³ Kurent, T., Simbolični in gematrični pomen števila 17 v širini stiške bazilike, Varstvo spomenikov, 28, 1986.

- Isti, Število 153 in število 17 v Plečnikovi arhitekturi, Varstvo spomenikov, 29, 1987.

²⁴ Za pitagorejca je bil najtrdnjši dokaz AYTO EA, on sam je rekel, ali latinsko Ipse dixit. Ipsissimus je superlativ za oznako Vrhovnega.

²⁵ Kurent, T., The Om Mani Padme Hum, the Platonic Soul, the Tao, and the Greek Cross are an Architectural Tool, Acta Neophilologica; XXII, 1989.

²⁶ Exodus 3, 14.

²⁷ O Plečniku je že toliko napisanega, da njegove bibliografije ne morem niti v grobem ponoviti. Vsekakor priporočam naslednje predstavitve Plečnika: - Prelovšek, D., Josef Plečnik, Wiener Arbeiten von 1896 bis 1914, Editon Tusch, 1979.

- Pozetto, M., Jože Plečnik e la scuola di Wagner, Alba editrice, Torino, 1968.
- Krečič, P., Plečnik, DZS, Ljubljana, 1992.
- Marsikaj je o njem napisanega tudi v Zbornikih LŠA od leta 1982 dalje.
- ²⁸ Risbe Proporcijских analiz: Rok Račičič, Nataša Oblak in Urh Razpet.
- ²⁹ Ivan Cankar, Kurent.
- ³⁰ Kurent, T., Marinko, J., Proporzioni spaziali nelle architetture di Max Fabiani, Studi Goriziani, luglio-dicembre 1976.
- ³¹ Citat iz 60. nadaljevanja Spominov na Plečnika, ki jih je objavil V. Lenarčič v Slovincu, 17.12.1991.

Maja Simoneti

Javne zelene površine

Predstavitev raziskovalne naloge in delovnih tez

Predstavljam dele raziskovalne naloge, ki so zanimivi kot samostojnejša razmišljanja in spodbuda za strokovno razpravo¹. V prvem delu povzemam miselni okvir naloge, razmišljanja v zvezi z izrazjem in predstavljam sistem, ki ga predlagam kot strukturno ogrodje za kompleksno reševanje problematike javnih zelenih površin. V drugem delu so predstavljena problemska jedra obstoječega planskega dokumenta z vidika javnih zelenih površin in razmišljanja o potrebnih strokovnih korakih na področju.

Deli naloge, kot je kronološki pregled načrtovalskih prizadevanj, ki je bil pomemben v postopku razčiščevanja pogledov in ustvarjanja izhodišč, so za predstavitev manj zanimivi. Zato pa so obdelave iz raziskovalne naloge dopolnjene z nekaterimi nadaljnjimi razmišljanji o temi².

Kratka predstavitev vsebine raziskovalne naloge

Namen naloge je bil ugotoviti, kakšna so bila načrtovalska prizadevanja na področju zelenih površin v Ljubljani, kakšne so njihove posledice in kaj se iz njih lahko naučimo. Ugotovitve so služile kot argumentacija za pripravo predloga novih, drugačnih, dolgoročnih planskih konceptov v urejanju problematike javnih zelenih površin v Ljubljani.

Naloga ima tri vsebinske dele:

- uvodna poglavja, kjer je ob argumentaciji pomebnejši del o izrazju na področju javnih zelenih površin,
- časovni pregled konceptualnega načrtovanja mestnih zelenih
- površin s poudarkom na presoji danes pristojnega koncepta usmerjanja razvoja javnih zelenih površin,
- predlogi za pripravo sistematične obravnave področja javnih zelenih površin.

Javne zelene površine so bile v načrtih (od konca 18. stol. do današnjih dni) vedno upoštevane in strokovno znanje o njihovem pomenu je bilo skladno s svetovnimi gibanji. Vendar pa so ljubljanske zelene površine posledica naravnih danosti, posameznih prizadevanj, dejanskega pomena mesta in ne predlogov iz kompleksnih planov. Ti so ostajali praviloma neizpeljani.

Danes veljavni prostorski plan je, v nasprotju z rešitvami na drugih področjih, za zelene površine preveč načelen in premalo strukturiran, da bi dosegel namen uveljaviti sistem zelenih površin.

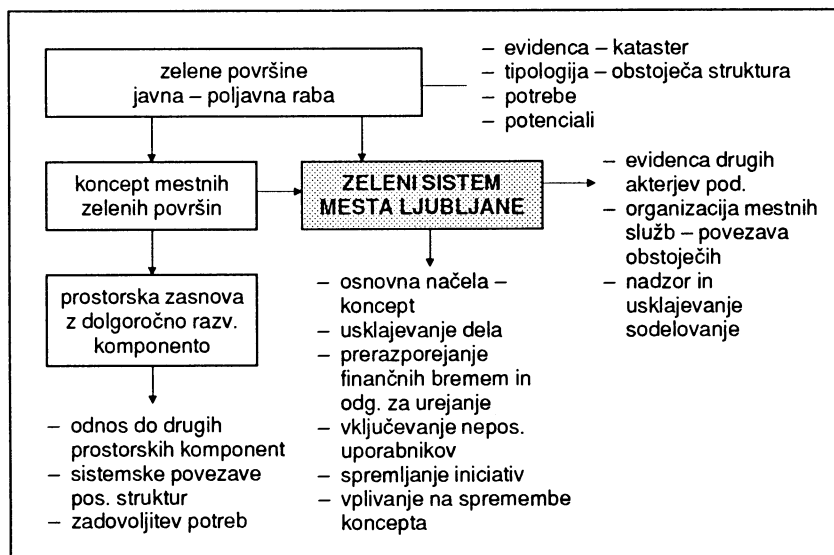
Zasnova celovitega reševanja problematike javnih zelenih površin je zamišljena kot zeleni sistem, ki deluje kot koordinativni in operativni mehanizem. Njegov del je koncept javnih zelenih površin, kot planersko - načrtovalska kategorija, ki zagotavlja usklajen razvoj javnih zelenih površin, pomembne mestne strukture.

V zaključnem poglavju so posredovani nekateri predlogi za nadaljnje strokovne akcije.

Predmet naloge je dolgoročno načrtovanje javnih zelenih površin na ravni mesta. Javnost določa predvsem način rabe in dostopnost, ne lastnina.

Zasebne zelene površine niso predmet naloge, so pa pomemben del strukture mestnih zelenih površin. Vplivajo na potrebe prebivalcev po zelenih površinah, na zaznavno podobo mesta in prispevajo k zeleni masi.

Javne zelene površine so nosilec načrtovane podobe zelenih površin v mestu, ker nanje sega vpliv dolgoročnega načrtovanja kot posrednika javnega interesa.

Shema: Problemi, ki jih rešuje sistem